

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/26013 GK 133

7/36468 GK 45

7/36585 GK 58

7/37698 GK 68

7/38493-38494 GK 83

16 Haziran 2026

7/38772-38777 GK 85

Sayı :30824082-610-15923396

Konu :Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURTUM
Bakan

EK:

-Dosya (1 Takım)

**HAKKÂRİ MİLLETVEKİLİ
SAYIN ÖZNUR BARTİN'İN
TBMM 7/38772 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI**

7/38772 Gk 85

SORULAR

Colemerg'in Gever (Yüksekova) ilçesinde bulunan ve bölgenin en zengin su kaynakları arasında yer alan Oramar bölgesinden Zap Nehri'ne akan Rûbareşin Deresi üzerinde Ceykan Enerji Üretim A.Ş. tarafından 45 MW kurulu gücünde HES kurulacağı, toplam bedeli 325 milyon TL olan proje kapsamında yalnızca baraj ve santral değil, aynı zamanda kırma-eleme-yıkama tesisi ile hazır beton santrali de kurulacağı haberleri basına yansımıştır. Kırma, eleme, yıkama tesisinde yıllık 400 bin ton malzeme işlenmesi planlanan projenin tamamlanması durumunda yoğun hafriyat, toz ve gürültü kirliliğine yol açacak olan proje geri dönüşü mümkün olmayan doğa tahribatına yol açacaktır. Yıllık 85,93 GWh enerji üretimi hedeflenen proje kapsamında, Rûbareşin Deresi üzerinde temelden 57 metre yüksekliğinde silindirik sıkıştırılmış beton (SSB) beton dökülecek. HES'te toplanacak su, 5,60 metre çapında ve yaklaşık 265 metre uzunluğunda çelik kaplı tünele alınacak. Tün^ bitiminde çap 5,10 metreye düşürülecek ve bir vana odası tesis edilecek. Su, buradan sonra 131,25 metre uzunluğunda ve 5,10 metre çapında cebri boru ile 995 metre kuyruk suyu kotunda bulunan santral binasına aktarılacak. Enerjisi alman suyun daha sonra tekrar dere yatağına bırakılacağı ancak bu süreçte dere yatağının büyük bölümünün ise susuz kalması tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Gever'in Şîtazin köyü içerisinde geçen Sergen Deresi üzerinde de SMS Yatırım şirketi tarafından Buhara Regülatörü ve Hidroelektrik Santrali (HES) kurulacak projenin maliyeti ise yaklaşık 144 milyon TL. Sergen Deresi üzerinde kurulacak santralin gücü 8,200 MWm-7,954 MW olan projede yıllık 20,315 GWh enerji üretimi öngörülmektedir. Sergen'de kurulacak HES ile birlikte derenin sınırları içerisinde geçtiği Şîtazin, Kılavuz, Tasalan, Besitke, Danida, Baştazin, Akar, Suratlı, Ayır ve Hacıyan köyleri ekolojik bir tahribat ile birlikte su sorunu karşı karşıya kalacaktır. 9 köyün sınırlarındaki Sergen Deresi bölge halkı için içme suyu, tarım ve hayvancılığın temel kaynağı konumundadır.

Rûbareşin ve Sergen dereleri üzerine kurulacak HES'lerin suya erişim kısıtlamasına neden olmasının yanı sıra hayvancılık ile uğraşan bölge sakinlerini olumsuz etkileyecek, bölgenin ekolojik dengesini ise geri dönülmez biçimde tahrip edecektir. Seçim bölgede hali hazırda faaliyette olan 4 Hes projesi bulunmakta, 6 santral'in ise önlisans çalışmaları tamamlanmıştır, 7 santral ise planlama aşamasındadır. Bütün bu planlamaların bölge halkına herhangi bir faydası olmadığı gibi bu projeler, bölgedeki tarım ve hayvancılığın sona ermesine, ekolojik dengenin bozulmasına, bitki çeşitliliğinin azalmasına ve aynı zamanda zorunlu göçe sebep olmaktadır. Bu bağlamda yöre halkının temel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak bu projelerin yaratacağı çevresel tahribatın gözden geçirilerek hareket edilmesi elzemdir.

Bu bağlamda;

- 1)Rûbareşin ve Sergen Dereleri üzerinde yapılması planlanan HES projelerine ilişkin ÇED raporu hangi kriterlere göre verilmiştir, bu raporlar kamuoyu ile paylaşılmış mıdır?
- 2)Söz konusu projenin yaratacağı tahribata ilişkin derinlikli araştırmalar yapılmış mıdır?
- 3)Rûbareşin ve Sergen Dereleri üzerinde kurulacak HES'lere ilişkin bölge halkının ve sivil toplum kuruluşlarının görüşleri alınmış mıdır, görüşleri alınmışsa hangi tarihte, hangi yöntemle ve kimlerle alınmıştır?
- 4)Yaşanacak olası tahribata, göç, bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliğinin yok olması, tarım ve hayvancılığın bitmesine ilişkin Bakanlığınızca alınan önlemler nelerdir?
- 5)Kırma, eleme, yıkama tesisinde yıllık 400 bin ton malzeme işlenmesi planlanan projenin tamamlanması

- durumunda oluşacak yoğun hafriyat, toz ve gürültü kirliliğine ilişkin Bakanlığınızca alınan tedbirler nelerdir?
- 6)Enerjisi alınan suyun daha sonra tekrar dere yatağına bırakılması sürecinde dere yatağının büyük bölümünün ise susuz kalması tehlikesine ilişkin Bakanlığınızca alınan tedbirler nelerdir?
- 7)Sergen'de kurulacak HES ile birlikte derenin sınırları içerisinde geçtiği Şitazin, Kılavuz, Tasalan, Besitke, Danida, Baştazin, Akar, Suratlı, Ayır ve Hacıyan köylerinin yaşayacağı su sorununa ilişkin Bakanlığınızca ne tür önlemler alınmıştır?
- 8)Kurulacak HES'lerle birlikte söz konusu bölgede yaşanacak göçlere ilişkin Bakanlığınız bir planlaması bulunmakta mıdır?
- 9)İklim krizi, kuraklık ve su rejimindeki değişiklikler dikkate alınarak bu projelerin uzun vadeli sürdürülebilirliğine ilişkin bir değerlendirme yapılmış mıdır?
- 10)Projeler kapsamında acele kamulaştırma kararı alınmış mıdır? Alındıysa hangi taşınmazları kapsamaktadır?
- 11)Bölge genelinde hâlihazırda faaliyette olan, ön lisans almış ve planlama aşamasındaki HES projelerinin kümülatif çevresel etkisini değerlendiren bütüncül bir çalışma yapılmış mıdır?

CEVAPLAR

Bilindiği üzere, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesi, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesi ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları kapsayan çevresel etki değerlendirmesinin (ÇED) yasal dayanağı 29.07.2022 tarihli ve 31907 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliği'dir. Söz konusu Yönetmelik muhtevasında yer alan ek listeleri ile faaliyetler sınıflandırılmış ve bu doğrultuda kapsamı belirlenen faaliyetlere/projelere ÇED Başvuru Dosyası/Proje Tanıtım Dosyası hazırlanmak suretiyle ÇED süreçleri başlatılmaktadır.

ÇED süreci başlatılan projelerle ilgili olarak yine ÇED Yönetmeliğinde tarif edildiği üzere- halkın bilgilendirilmesi ve sürece katılımı başlığı altında ÇED sürecinin başlangıcından sonuna kadar, halkı proje hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere paydaş katılım planında detayları belirlenen her türlü etkinliği, (broşür, tanıtıcı film, resmi duyuru, toplantı, bilgilendirme ofisi ve benzeri), içeren çalışmalar yapılmaktadır. Her bir projenin yeri, türü ve özellikleri göz önünde bulundurularak ÇED süreci içerisinde yapılacak çalışmalara mevzuatla yetkileri ve ihtisas konuları belirlenmiş kurum/kuruluşların kendi görev alanlarına giren konulardaki görüşleri ve teknik yönlendirmeleri doğrultusunda süreç yürütülmektedir.

Tüm komisyon üyesi kurum/kuruluşların görüşlerinin olumlu olması halinde "ÇED Olumlu" kararı verilmekte, fakat komisyon üyesi kurum/kuruluşlardan bir tanesinin bile faaliyetin mevzuat açısından olumsuz olduğunu bildirmesi durumunda ise aşamasına bakılmaksızın ÇED süreci sonlandırılmaktadır. Ayrıca projelerle ilgili ÇED kararları internet üzerinden süresiz olarak ilan edilmekte ve projelere ilişkin hazırlanan ÇED Raporlarına internet üzerinden ulaşılabilir.